

Кум із ЦУМа (збірка)

Валентин Чемерис

КУМ ІЗ ЦУМА

МЕРСІ-ПАРДОН, ШЕФ!..

Старший тренер обійшов з усіх боків свого форварда Антона Зайцева, уважно розглядаючи, наче вперше бачив його, а тоді нарешті подав голос:

— Гм... Як кажуть — хороший...

— Що мене роздивлятися? — буркнув форвард. — Не дівка я...

— Не дівка, говориш? — тренер ще раз оглянув його з усіх боків і лишився задоволений тими оглядинами. — Не дівка, а можеш нею і того... побути. Ось тільки вигляд у тебе... мм... затрапезний. До того ж, завжди неголеним ходиш, закудланий, а на колінях штанів замість стрілок якісь гармошки.

— Підтягнусь, шеф, — звично заспівав своєї Антон. — Моє діло голи забивати, а з моєї фізії, якщо вона декому й не подобається, воду все одно не пити.

— Хоч би голився частіше, адже ти перебуваєш на очах усього стадіону. Скільки тисяч болільників на тебе дивляться на кожному матчі, а ти...

— Хай вони краще на мої ноги дивляться, — показав Зайцев зуби. — Моє діло атака, а не фраєрство там усяке.

— Гм... Вислів Чехова пам'ятаєш?..

— Про футбол?

— Ні, про те, що у людини все повинно бути красивим: і одяг, і тіло, і душа... Ну і все решта, — додав тренер уже від себе. — А ти... Жаль, що в мене немає зараз часу проводити з тобою виховну бесіду. Слухай мене уважно, Антоша. Оці твої патли... — показав він на голову форварда, — хоч і повиростали за всякі рамки, але на завтра...

— Обчикрижу, шеф!

— Якраз і не треба, бо завтра ці патли тебе здорово виручать. Та ти сідай, сідай, — і сам сів поруч з форвардом. — Діло таке. Наше спорттовариство, як ти знаєш, створило жіночу . футбольну команду "Амазонки".

— Жіноче діло кухня, а не футбол.

— Гм... Мода зараз така пішла — жінка у футболі. Треба ж чимось дивувати інших. От газети й пишуть, що наше місто — одне з небагатьох, що має власну жіночу футбольну команду. Приємно. Але я не про це. Наші "Амазонки", як тобі відомо, з тріском програють. А завтра у них відповідальна зустріч з "Ромашками". І якщо наші футболістки програють, то... Одне слово, я думаю, ти все зрозумів.

— Нічого не второпав, шеф!

Тренер встав, походив сюди-туди і спинився напроти Антона.

— Треба зробити так, щоб "Амазонки" у завтрашньому матчі з "Ромашками" виграли.

— Хай виграють, — знизав плечима форвард. — Мені яке діло? Я ні за кого не болю. Хіба що за самого себе.

— Я думаю, що наші жінки виграють, але... але виграють тільки завдяки тобі, Антоша.

— Не доходить, шеф!

Тренер озирнувся і, підійшовши ближче, понизив голос:

— Ти завтра зіграєш за одну з "амазонок". Під виглядом жінки-футболістки... Ну, скажімо, Антоніни Зайцевої. Іде?..

— Що я буду з цього мати?

— Постривай, спершу треба забити у ворота "Ромашок" хоча б зо два м'ячі. А тоді вже й ставити свої умови. То як?..

Зайцев подумав (а думав він завжди довго і туго) і засопів.

— Ла-адно, спробую. Тільки хай мене переведуть на третій курс. Бо я вже п'ять літ вчуся в інституті і все на першому курсі. Прямо чортзна-що виходить! Непорядок!

— Гм... Побалакаю з ректором, — пообіцяв тренер. — Не забудь: це прохання... не офіційне, звичайно, самого голови спорттовариства. Гол ось так потрібний.

— Ла-адно...

— Тільки дивись... Веди себе на полі, як баришня. Ну, така... благовоспитана. Нікого не бий по ногах і взагалі, не затівай бійок, як це ти любиш робити. Більше того, аби створити повну ілюзію, що ти жінка, під час гри можеш іноді дивитися навіть у люстерко. Для чого?.. Ну... ну хоча б будеш поправляти зачіску, як це люблять робити жінки. А ще тобі ось... губна помада. Паризька, а не яка-небудь. Пофарбуєш губи. Отим самим... сердечком. Ну і фізію... тобто фізіономію приведи у повний порядок. Ясно? І гляди мені, щоб без ніяких там ста грамів...

— Та ла-адно... — Зайцев подумав (а думав він довго і туго) і запитав:

— А курити можна?

— Гм... Жінки, здається, теж сигарети смалять. Але тільки одну. Ясно? Бо я візьмусь за тебе і врешті-решт відучу від куріння! Що за мода, футболіст і палить!

— Кину, шеф!

— Побачимо.

... Матч відбувся блискуче.

"Амазонки" виграли з рахунком "два-нуль".

Коментатори передавали:

"Особливо відзначилась центральна нападаюча "Амазонок" Антоніна Зайцева, котра й забила у ворота "Ромашок" два вирішальних гола".

— Ідіот!.. — затиснувши після матчу у темному кутку "Антоніну Зайцеву", шипів тренер. — Губи розмалював паризькою помадою, а поголитися, як завжди, полінився. Про це мені зробив зауваження сам голова спорттовариства. "Ну й заросла ж щетиною

ваша Антоніна, — каже кисло. — Хоч би вона раз на тиждень голилася!"

— Моє діло голи, — ліниво заспівав своєї Антон. — Я своє зробив. А ви?.. На який курс мене перевели?

— На третій, — буркнув тренер.

— Мерсі-пардон, шеф!

А ЧИ НЕ ПОРА ПОЗНАЙОМИТИСЬ З ІВАНОМ ІВАНОВИЧЕМ!..

Заходжу оце днями якось у наш модерний універмаг "Товари на всі смаки", аж глядь — предивне гасло висить:

"Тільки у нас!!!

Нові форми обслуговування"

І трохи нижче:

"Громадяни покупці! .

Наш універмаг з 1.02 по 1.03 ц. р. вперше проводить місячник

"ТОВАРИ З-ПІД ПРИЛАВКА"

Під час місячника вас чекає широкий вибір товарів під нашими прилавками. Ласкаво просимо завітати до наших гостинних підсобок.

Адміністрація універмагу"

"Еге-ге, — думаю, — треба спішити, покіль запрошують, бо такі предивні місячники не в кожному магазині бувають".

Кидаюсь до підсобок, але на східцях, що ведуть униз, в цокольне приміщення, страж стоїть — такий собі рудий паруб'яга із закачаними рукавами.

— Куди?.. — і шваброю, як списом, загородив мені дорогу.

А я йому так бадьоро:

— Хочу взяти участь у вашому місячнику "Товари з-під прилавка". Сподіваюсь, у вас з-під прилавка продається лише дефіцит?

— Записку!.. — вимагає страж.

— Яку?

— Тоді — тпру, шановний! — і паруб'яга підпер широким плечем одвірок. — Вхід у підсобки тільки по записочках самого Івана Івановича. Або ще по персональному дзвінку. Теж Івана Івановича. І тільки тоді ми можемо дещо підкинути вам з нашого дефіцита.

Я дивлюся на нього здивовано.

— А для чого ж тоді писали: "Ласкаво запрошуємо"?

— А ми й запрошуємо ласкаво, — вишкірив зуби чолові'яга. — Але тільки тих, у кого є записочки.

— Гм... І як триває ваш місячник?

— Наш місячник триває успішно, — голосом, який хоч на плівку записуй для радіоінтерв'ю, одказує страж. — Іван Іванович ледве встигає писати записочки, а ми — продавати з-під прилавка дефіцитні товари. Така нова форма торгівлі повністю

виправдала себе. І багатьом покупцям дуже сподобалася.

— Знайомим Івана Івановича? — уточнюю.

— Звичайно. Але наша нова форма торгівлі...

— Як — нова? — перебиваю. — Хіба ви раніше не торгували дефіцитом з-під прилавка?

— Торгували, але... — паруб'яга з жалем зітхнув, — але не боролися із блатом.

— Н-не розумію.

— Що?

— Не розумію, кажу, для чого ви організували цей місячник?

— Який ви, звиняйте, нетямущий — і паруб'яга вигукнув з пафосом: — Ми організували цей місячник виключно для боротьби із таким Негативним явищем, яке в просторіччі називається блатом.

— ???

— Раніше як було? Дефіцит по знайомству, себто по блату продавали з-під прилавка замалим не щотижня. А іноді і всі 365 днів на рік. І ніякої, звичайно, боротьби із блатом, з отими записочками ніхто, звісно, у нас не вів. От адміністрація і вирішила хоч якось обмежити це діло, загнати блат у вузькі рамки... кгм-кгм... законності.

— ???

— Невже до вас не доходить, що боротьба із блатом у нашому універмазі почалася з організації місячника "Товари з-під прилавка"?

— Нічого не второпаю.

— О, щоб вам розтовкмачити, то треба добре перед цим заправитись, — паруб'яга вже почав втрачати терпіння. — Я вам кілька хвилин одне і те ж жую: своїм місячником ми боремося із блатом... Як боремося? Обмеженням. Бо тепер дефіцит продаємо з-під прилавка не дванадцять місяців підряд, як то було раніше, а лише один місячник. Себто місяць. Закінчиться місячник і — край! Ніяких записок, ніяких товарів наліво, ніяких знайомств. Отже, ми загнали блат у вузькі рамки одного місяця. А решту одинадцять місяців ми торгуємо товарами лише на прилавку.

— Тоді дозвольте ще одне запитання: скільки товарів ви продаєте під час місячника?

Паруб'яга посопів, щось прикидаючи.

— Та майже... річний план виконуємо. Одинадцять місяців після місячника боротьби із блатом нам просто нічим торгувати.

А мимо нас сунули і сунули щасливі з персональними записочками від Івана Івановича, а назад, з підсобки вже сунули з пакунками під пахвами.

А я стояв і думав:

"А чи не пора вже, нарешті, познайомитись з Іваном Івановичем?"

У СВІТІ ЗАГАДОК

Начальник автопідприємства викликав до себе в кабінет водія пасажирського

автобуса Геннадія Смика для дуже неприємної розмови. В АТП почали надходити скарги від пасажирів, що водій автобуса 05-37 бере на маршруті гроші за проїзд, а білетів не видає. Водієм автобуса приміського сполучення 05-37 якраз і був Геннадій Смик.

"Гм... З чого починати цю... неприємну розмову? — морщачись, як від зубного болю, міркував начальник АТП. — А на вид цей Смик імпозантний. Як кандидат наук. Та й костюм на ньому моднючий, і кожушина шикарна. І лице симпатичне, лице мислителя, а бач... Привласнює п'ятаки та гривеники... Мда-а..."

І начальник АТП відчув, що йому соромно, що наче не цей ось ввічливий, гарно і зі смаком одягнений молодик краде державні п'ятаки та гривеники, а він сам... Бррр!!.

Начальником він був ще молодим, в автопідприємстві працював без року тиждень і з подібним фактом зустрівся вперше.

Вирішив почати здалеку:

— Ну... як трудимося? Та ви — сідайте. Чим зараз зайняті?..

— Та ось думаю над інтересними і загадковими фактами, — Геннадій Смик сів, відкинув полу моднючого кожуха і, закинувши ногу на ногу, поклав собі на коліна шапку й злегка гладив дороге блискуче хутро. — У світі, виявляється, ще стільки нерозгаданих таємниць!

— Гм... наприклад. '

— От читав я в "Новом времени", що при розкопках під Багдадом археологи знайшли електричну батарею, яка була виготовлена за дві тисячі літ до Вольта і Гальвані.

— Невже?.. — все ще морщився начальник, бо не знав з чого почати розмову: — Цікаво.

— Ще б пак! — Смик відкинувся на спинку стільця. — Знайдена батарея точнісінько така, як сучасна. Два мідні циліндри із стальним сердечником.. Між собою циліндри спаяні при допомозі сплаву свинцю і олова в пропорції три до двох, як це робиться і зараз. І... дві тисячі літ тому. Тут є над чим задуматись.

— Звичайно, є... Справді, загадка, — механічно говорив начальник, а сам думав: "Ну як ти з ним будеш говорити про привласнення п'ятаків і гривеників, коли він такий грамотний, читає періодику, працює над собою... розширює свій кругозір?.."

— Як не думай, а кінці з кінцями не сходяться. — Смик дивився на начальника чистими очима дитини і симпатичне його обличчя в ту мить стало ще привабливішим. — Або ось ще факт. Теж потрясаюча загадка. В Каліфорнії геологи під закам'янілими черепашками знайшли... Що б ви думали? — Смик аж нахилився вперед, схвильовано, збуджено заторохтів: — Свічу запалювання, от що! Прямо аж не віриться! Фантастика якась!

— Дивно...

— Ні, ні, це ще не дивно, — гаряче заперечив водій. — А дивно ось що. Свіча покрита шаром закам'янілостей. Геологи підрахували: щоб покритися таким шаром закам'янілостей, свіча мусила пролежати у землі 500 тисяч літ! Ні більше, ні менше. От

які загадки є на білому світі!

"Ти диви-и... А я про це і не читав, — вражено подумав начальник. — А він... шофер, а бач... все знає. Але як йому сказати, щоб видавав на маршруті білети? Оце справді загадка..."

А вголос мовив:

— Та-ак... Інтригуючі факти. Справді, у світі ще не перевелися загадки. Я радий, що ви... — морщачись, як від зубного болю, забарабанив начальник пальцями по столу, — що ви... еє... працюєте над собою, розширюєте свій кругозір. Похвально. Я вас викликав ось для чого...

— Слухаю, Вікторе Павловичу, — Смик підсунувся ближче із стільцем до столу і увесь перетворився на увагу, на готовність виконати будь-яке доручення начальника. — Завжди слухаю.

І дивився невинно і ясно.

— Я вас викликав, щоб сказати вам... щоб сказати вам... — начальник ще швидше забарабанив пальцями по столу. — Вірніше, щоб попрохати, чи не змогли б поділитися цими інтересними фактами перед водіями?.. Скажімо, провести бесіду на тему "У світі загадок".

А сам думав:

"Не те йому кажу, зовсім не те. Мораль йому треба прочитати, і добре прочитати".

— А чому ж, можу, — охоче згодився Смик. — У мене таких загадок назбиралося з півмішка. Хлопці слухатимуть, як казку.

І знову дивився невинно та мило.

— От і добре, — зів'яс начальник. — Бесіду "У світі загадок" проведете у понеділок. За годину до початку роботи. Більше я вас не затримую.

Смик зводиться і виходить. Начальник тяжко зітхає...

ЯК ТРЕБА ПИСАТИ РЕЗОЛЮЦІЇ

Із циклу "1000 дуже корисних порад"

"Резолюція подібна покійнику: її виносять і забувають".

Еміль Кроткий

Отже, як треба писати резолюції на різних там заявах, скаргах тощо?.. І писати не які-небудь формальні чи й навіть — не доведи господи! — бюрократичні відписки, а сердечні, теплі, заледве чи не поетичні рішення, сповнені бажання негайно ж допомогти, розібратися, дати справі належний хід.

А ось так.

Працюєте ви, приміром, начальником ЖЕК. І кладуть вам в один — не зовсім чудовий — день заяву одного з мешканців підзвітного вам будинку. Заява... Ну, звичайнісінька, можна б сказати, банальна заява, яких у шухлядах вашого двотумбового столу лежить не один десяток. Ось хоча б такого змісту:

Начальнику ЖЕК

тов. (ім'ярек)

від М.Н. Перепічки, котрий мешкає по вулиці Наріжній, буд. 5, кв. 14

Заява

2. 06. ц. р. у моїй квартирі прорвало трубу, і ванну з туалетною почало заливати водою. Після неодноразових дзвінків по телефону і персонального бігання в кількості 5 (п'ять) разів у ЖЕК, нарешті, 3. 06. ц. р. о п'ятій вечора з'явився тов. сантехнік (трохи ще тверезий), відключив подачу холодної води у мою квартиру і пішов, заявивши, що повернеться через дві години із "струментом". Звідтоді минуло не дві години, а 2 (два) тижні, впродовж яких ми з дружиною навіперемінки (в рахунок наших чергових відпусток) сидимо вдома і виглядаємо тов. сантехніка.

Уже два тижні у нашій квартирі немає холодної води. Гаряча є, але у вигляді окропу, і я та моя дружина вже ходимо з обпеченими обличчями й руками (наслідки вранішнього умивання окропом!).

Незважаючи на мої три попередні заяви, які я відніс у контору ЖЕК, трубу мені так і не відремонтували. Я вчетверте прошу вас зважити на мій вопіючий крик і вжити негайних заходів щодо полагодження аварійної труби.

Підпис.

Дата"

І ось ви, нарешті, берете до рук "вопіючий крик" гр. Перепічки, берете, бо, врешті-решт, вам треба накласти на тім "крику" відповідну резолюцію.

Який-небудь бюрократ — та ще й зачерствілий! — написав би так:

"Сантехніку (ім'ярек)! Розгляньте найближчим часом питання можливості проведення ремонту дефектної труби у кв. гр. Перепічки в найближче півріччя".

І все.

Сухо, офіційно і... формально.

Себто відписка, бо невідомо, коли тов. сантехнік "найближчим часом розгляне питання можливості проведення ремонту" (та й чи взагалі розгляне?), і невідомо, коли наступить оте — "найближче півріччя".

Ясно, що гр. Перепічка, отримавши таку невиразну відписку, не заспокоїться, а почне калатати у всі дзвони, заважатиме вам і далі тихо та мирно керувати ввіреною вам конторою, а то ще й почне морочити голови вищестоячому (чи то пак, вищесидячому) начальству, що й зовсім недопустимо. Тому ви накладаете резолюцію ось таку: "Скаргу гр. Перепічки нами перевірено. Найскрупкульознішою перевіркою встановлено, що гр. Перепічка і справді проживає за вказаною адресою (вул. Наріжна, буд. 5, кв. 14). Додатковими перевітками було також встановлено, що гр. Перепічка працює там-то й там-то (вказати, де саме). Як повідомили нам на підприємстві, він — передовий виробничник, змінні завдання виконує тільки на 115% і продукцію дає лише відмінної якості. Крім того, він має ряд громадських навантажень, а саме: випускає стінгазету, бере участь у добровільному протипожежному товаристві, є членом Товариства Червоного Хреста, Товариства книголюбів, Товариства охорони природи і у всі вищеназвані товариства акуратно сплачує внески. По лінії місцевому профспілки

гр. Перепічка відповідає за культмасову роботу, він є добрим наставником молоді і до всього ще й один із кращих раціоналізаторів свого рідного підприємства. Вищеназваний гр. заочно навчається, підвищуючи таким чином свій культурний рівень. Та вчитися треба у таких людей, всім нам учитися!

Отже: гр. Перепічка цілком заслуговує на те, щоб у його квартирі була замінена аварійна труба. Зважаючи на вищесказане, тов. сантехнік (ім'ярек), розгляньте найближчим часом можливості проведення ремонту дефектної труби у кв. гр. Перепічки в найближче півріччя".

І все.

І ви можете бути спокійним: адже тепер ніхто не звинуватить вас у відфутболюванні скарги, адже резолюцію ви написали тепло, сердечно, високо оцінивши виробничу діяльність скаржника. Більше того, в своїй резолюції, зовсім не шаблонній, ви намалювали привабливий образ потерпілого як одного з кращих працівників свого підприємства.

Навіть сам гр. Перепічка, навіть вмиваючись ранком окропом, , буде тільки вдячний вам за такий не бюрократичний підхід до його "вопіючого крику", тобто заяви, за таку високу оцінку його скромної діяльності.

І навіть онукам своїм, і навіть правнукам буде він розказувати через багато-багато років про вашу найтеплішу і найоригінальнішу резолюцію.

Тепер ви зрозуміли, як треба писати справжні, не бюрократичні резолюції?

А як зрозуміли, то — дійте.

Себто пишіть у такому ж дусі!

ПРОГУЛЬНИК САВОЧКА

Савочка повернувся з обідньої перерви збуджений, сам не свій.

— Сидите?! — закричав він, вбігаючи у відділ. — Кросвордики розгадуєте, а що сьогодні футбол, то й не відаєте!

— Та ну??? — працівники відділу посхоплювалися з-за своїх столів, ледь не поперекидавши їх. — Який футбол?.. Коли?..

— О третій дня. "Дніпро" — "Динамо" Київ.

— А не бре-бре?.. — знайшовся недовірливий.

— Та ви що... братці? — очі в Савочки зробилися круглими, на щоках виступили білі плями, і він згорячу перехрестився: — Ось!.. Клянусь!.. Іду я собі з обіду, аж раптом стенд, — Савочка передихнув і сапнув побільше повітря. — А на нім отакезними літерами: "ФУТБОЛ". Початок о третій дня. І сьогоднішнє число... Я коли прочитав, то аж похолов. Такий матч, а ми ледве не проґавили.

— А чому? — збуджено загаласували працівники. — Та тому, що реклама у нас нікудишня.

— Ще б пак! Такий матч і ніхто — ні бум-бум!..

— Але чому це о третій дня? — засумнівався хтось із спокійніших. — В будень матчі

починаються о сьомій вечора.

— Не знаю, не знаю... — збуджено бігав Савочка поміж столами. — Але я своїми очима... ось цими, — показав він на свої очі, — читав: о третій дня.

— Від народу футбол скривають, от що!.. — почувся обурливий вигук.

— Ага, щоб людей з роботи не зривати.

— А зараз уже дві години!

— Жаль, такий матч, а я не зможу подивитися, — заквапився заввідділом. — О другій у головного інженера нарада.

І вибіг з кімнати.

— Мені — на об'єкт! — схопився його заступник і теж вибіг з кімнати.

— А мені... мені... — і Савочка, з поспіху так і не придумавши куди йому, притьмом вилетів у коридор.

Коли він, захеканий і змокрилий, без п'яти три примчав на стадіон, там була вже вся мужська половина управління. На чолі з начальником і головним інженером.

Але всі стояли, як на похоронах.

— Ага, ось він... г-голубчик, — і завідуючий відділом повернувся до начальника управління та головного інженера. — Офіційно вам заявляю: це все він, Савочка, спровокував!

Начальник супив руді кушуваті брови.

— Ну-с... тов. Савочка, як вас розуміти?

— Але ж я сам читав... на стенді, — Савочка відчув себе загнаним звіром, котрий потрапив у кільце. — О третій дня... сьогодні.

— О т-третій!.. — передражнив його головний інженер. — А ви краще подивіться на стадіон!

Савочка, як зацькований, глянув.

На воротах стадіона висіли пудові замки, а навколо — ні душі. Якщо не рахувати, звичайно, управлінців.

— Ну-с, так що будемо робити? — протягнув головний інженер і сердито сплюнув: — Хуліганство!

— З боку Савочки, — поспішно уточнив завідуючий відділом. — Прибіг, як оглашений... Сьогодні... О третій дня... "Дніпро" — "Динамо" Київ.

— Бра-атці!.. — хтось ляснув себе по лобі. — Та "Дніпро" не може грати з киянами, бо він вже "вилетів" із вищої ліги.

— І спра-авді...

— Але ж я бачив... стенд, — вертівся Савочка. — Чесне слово... о третій дня... "Дніпро" — "Динамо" Київ...

— Бачив!.. — передражнив його завідуючий відділом. — Минулорічний стенд ти бачив! На рік не глянув, а гвалт підняв.

— Мда-а... — головний інженер осудливо похитав головою. — От як ви, тов. Савочка, працюєте! Як виконуєте покладені на вас обов'язки! В робочий час по стадіонах гасаєте? А гроші за віщо вам платять? За бігання по стадіонах?

— Бо йому футбол за роботу дорожчий! — підтвердив заввідділом. — Я давно вже засік, що Савочка якийсь... мм.. не такий. І до роботи несерйозно ставиться.

— Футболоман!.. — з відразою кинув головний інженер. — От і працєю з такими людьми!

Начальник нервово дістав сигарету. Заввідділом, клацнувши запальничкою, підніс йому до сигарети вогник.

— Раджу вам, тов. Савочко, інтереси управління все ж таки ставити вище за футбол! — сказав він, жадібно затягуючись сигаретою. — А за сьогоднішній прогул у робочий час оголошую вам, тов. Савочко, сувору догану!

І, круто повернувшись, начальник попростував до машини.

За ним до своїх машин попростували головний інженер та заввідділом.

За ними — але вже до трамвайної зупинки — посунула решта управлінців. Останнім, похнюпивши голову, тягнув ноги Савочка. Але на нього ніхто не звертав уваги: кому охота знатися з прогульником?..

ПОХВАЛЬНЕ СЛОВО БРАКУ

"Брак — недоброякісні вироби, дефекти у них. Запозичено у XVII ст. із німецької мови; "brack" — негодящий товар, лом".

Короткий етимологічний словник

... От ви всі в один голос: брак та брак!.. Мовляв, треба покласти йому край. Заткнути всі щілини, у які він — сякий-такий — лізе. Щоб не було в нас отого — "негодящого товару", "лому", як перекладається німецьке "brack", з якого й виродився наш брак.

Все це, звичайно, так.

Але я вам скажу, іноді буває, що й брак приносить людям добро. І навіть здорово їх виручає. Парадокс?.. Не спішіть, послухайте краще одну повчальну історію з цього приводу.

Один чоловік, назвемо його хоча б... ну, Іваном Михайловичем, та купив своїй дружині чобітки. Модненькі на вигляд, гарненькі, каблучки високі, тонкі... Одне слово, такі, які зараз дуже полюбає наше симпатичне жіноцтво.

І, знаєте, купив зовсім випадково. Зайшов у магазин, просто так і — нате вам! Пощастило. Останню пару захопив.

Повертається він з обідньої перерви на службу, задоволено свою покупку розглядає. От рада буде дружина! Та і як їй, бідоласі, не радіти, як уже зима на носі, а вона й досі в осінніх черевиках стрибає. Та нічого, тепер уже зігріє свої стрункі ноженята. Да-а... Приємно радувати жіночок наших дорогих!

Коли це його, себто Івана Михайловича, та секретарка до начальника кличе. Іван Михайлович схопився і побіг, але з поспіху забув зачинити свій кабінет. А в начальника — нарада. З годину, мабуть, тривала. Повертається Іван Михайлович у свій кабінет, а чобіт, які він на столі з поквапу лишив, і — немає... Тю-тю, модні чобіточки!

Попливли, значить, у невідомому напрямку.

Воно й не дивно, коридор — що прохідний двір. Цілий день товчуться у нім, стіни підпираючи, численні відвідувачі. От якийсь із них, мабуть, випадково заглянув у кабінет Івана Михайловича, побачив на столі модненькі чобітки, згадав, що вже зима, що дружину він уже давно обіцяв потепліше та помодніше взути, згадав, оглянувся і...

Мда-а..."

Приходить Іван Михайлович додому, сам, звісно, не свій, дружині про біду негадану розкажує...

— Імпортні??? — аж зойкнула зблідла дружина.

— Ні, наші, — одказує чоловік і називає фабрику[1]. — І що дивно — свої, а на вигляд як імпортні. Такі вже елегантні та модні. І треба ж... 65 карбованців і 65 копійок заплатив.

Вислухала дружина і каже (уже зовсім спокійно):

— Якщо такої-то фабрики — не хвилюйся. Той, хто вкрав, далеко не піде. У тих чоботях.

І як у воду дивилась!

Днів через кілька приходить Іван Михайлович на службу — аж гульк! — на столі в кабінеті украдені чоботи лежать.

І біля них записочка такого змісту:

"Що ж це ти, чоловіче добрий, брак купляєш? А ще завідуючий відділом! Три дні моя кохана тільки й поносила ці чоботи, а на четвертий — трісь! Каблуки. Обидва! Уздовж! І тріснули, як по команді. І сталося це у кабінеті начальника, якраз у ту мить, коли він кричав на мою кохану: "Доки ви будете спізнюватися на роботу? Марш на своє місце!" Вона круто повернулася, рада, що гроза й цього разу обминула її краєм, і в момент повороту тріснули каблуки... Я розумію, що начальницький крик — це таки начальницький крик, а не, приміром, модна мелодія модного ансамблю "Боні М" чи "АББА", але й не вірю, щоб під одного лише крику, бодай і начальницького, тріснули два каблуки. До всього ж, моя кохана дуже мініатюрна і граційна, важить усього лише 98 кілограмів. От і виходить: брак! Так і хочеться запитати отут наших взуттєвйків: допоки ж ви будете халтурити і недоброякісне взуття випускати? Адже в подібному взутті далеко не підеш.

Моя тобі порада, чоловіче добрий: як зберіг чек та пам'ятаєш, у якому магазині купляв, то здай це барахло назад і забори гроші. І вдруге при покупці будь обережнішим і не підводь ні себе, ні інших невинних людей".

— А що — поживився?.. — зрадів Іван Михайлович. — Якщо вже красти, то треба хоч знати, якої фабрики взуття красти. А то який прудкий!.. Думав кохану свою браком ошчасливити.

Ось так, значить, модельні жіночі чобітки фабрики П. (Артикул М 216525, ще й з літерою "Н", що означає: "новинка, покращеної якості з десятипроцентною надбавкою до ціни за покращення") та покарали злодія. Завдяки своїм бракованим каблукам. І це приємно. Дуже приємно.

Чек зберігся, Іван Михайлович здав чоботи назад у магазин і через два тижні по акту експерта одержав свої 65 карбованців і 65 копійок.

Йде і радо думає:

"Ну ось... І справедливість відновлена, і гроші цілі. Це ж прямо здорово, що браковані трапились. А коли б справді були "покращеної якості", як запевняв артикул, то злодієва кохана носила б їх собі на втіху. А так і гроші повернулися, і злодія покарали".

Отже, товариші, як бачимо на цьому прикладі, брак — так, так, той, що перекладається з німецької як "негодящий товар", "лом", — іноді людям і добро приносить.

ЗОЛОТОЗУБА ПОСМІШКА НА ПАМ'ЯТЬ

Якось відкриваю газету, а на четвертій сторінці, у відділі реклами, великими буквами таке звернення до читачів набрано:

"ЯК ВИ ПРОВЕЛИ ЛІТНЮ ВІДПУСТКУ?"

"Гм... — думаю. — Коли це мене запитують, то тільки ще збираюся провести. Та ремонт квартири не пускає..."

Читаю далі:

"Якщо з цим запитанням звернутися до мешканців нашого міста, то далеко не кожний відповість: біля моря, в будинку відпочинку, в туристській поїздці тощо. Дехто скаже: займався ремонтом квартири... Так, у подібній відпустці не відпочинеш".

"Гм, — думаю. — Прямо тобі ясновидці. Телепати. Але — цікаво. Це те, що мене зараз хвилює, ремонт квартири".

Ще далі читаю:

"Щоб провести літню відпустку біля моря, в горах, в будинку відпочинку, скористайтеся послугами ремонтно-будівельного управління облпобутуправління. Його майстри приймають замовлення на всі види послуг..."

Мчу за вказаною адресою.

Дільницю РБУ ледве розшукав у якомусь підвалі — обдертому, затхлому, з грибками на стінах. Але я на те не звернув уваги, мене хвилювало інше: черга. Підвал аж гудів од бажаючих відремонтувати свої квартири під час літньої відпустки. Довелося займати чергу. Години через дві я нарешті опинився біля віконечка приймальника. Хотів було спертися ліктями па підвіконня, а з-під нього посипалась штукатурка, тоді я обережно сунув голову у віконце і віч-на-віч зустрівся з вусатою особою.

— Теж до моря зібралися? — ввічливо поцікавилась та особа.

— Вгадали, — кажу.

— І хочете, щоб ми за час вашої відсутності привели у божеський вигляд ваші пенати?

— Теж вгадали.

— Коли збираєтесь до моря? — вже діловито запитує вусань. — Через місяць?..

Зараз заглянемо по графіку замовлень, подивимося, яка тут вимальовується картина... так... — зашелестів він паперовим "простирадлом". — Ви знаєте, картина для вас втішна. Наступного місяця зможемо вам відремонтувати житло.

— От спасибі! — вигукую. — Та я...

— З подяками потім, — спинила мою радість вусата особа. — Зараз оформимо відповідні документи і — до каси. Оплата, щоб ви знали, наперед. Потім залиште нам ключі від квартири і — щасливої вам поїздки до синього-синього моря. Загорайте, купайтеся, набирайтеся сил, а до вашого повернення квартира буде, як тая лялечка. Не впізнаєте.

"Як у казці, — тільки й подумав я і ладен був у ту мить розцілувати пресимпатичну вусату особу і всіх працівників РБУ за таке пречудове нововведення: ремонтувати квартири за час відсутності хазяїна.

... Відпустку провів, як ніколи, чудово.

Накупався, насмажився на сочинському сонці із запасом на добрий рік. Додому повертався як молодий атлет чи навіть геркулес, котрий щойно здобув важливу перемогу й, увінчаний лаврами, перебуває на сьомому небі.

Відчиняю двері, переступаю поріг своєї квартири, зажмурююсь і кажу:

— Ну, РБУ, що ти тут без мене натворило?

І широко відкриваю очі.

Ремонтно-будівельне управління і справді... натворило.

А точніше — здерло старі шпалери і покидало їх посеред кімнат.

І на цьому й закінчило ремонт моїх пенатів.

Лишивши біля порога чемодан, мчу до знайомого обідраного підвалу. Але двері того, підвалу хрест-навхрест забиті дошками.

"Тю, — думаю, — невже РБУ, зібравши гроші за ремонт квартир, накивало п'ятами у невідомому напрямку?"

Дивлюся, на дошці біліє папірець. Підійшов ближче, аж на ній написано, що РБУ переїхало у нове приміщення за такою-то адресою... Робити нічого, сідаю в таксі і мчу туди.

Ось і той будинок. Увесь перший поверх займає РБУ — просторі, світлі приміщення, дзвінкі коридори...

"Забагатіли, — вражено думаю. — То, може, за переселенням їм і ніколи було відремонтувати мою квартиру?"

За магазинним прилавком, що ділив хол навпіл, сидить нова приймальниця. Така солідна дама. Щоправда, з чорними вусиками.

— Так і так, шановна, — кидаюсь до неї. — Я заплатив гроші за ремонт наперед, віддав майстрам ключі і, не підозріваючи лиха, поїхав загорати у Сочі...

— І як відпочивалося? — ласкаво перепитала дама з вусиками. — Хоча скажу, що й так по вас видно.

— Авжеж, чудово!!!

— А чого ж ви кричите, що чудово? Можна говорити і спокійніше. І, до речі, тихіше.

Тут глухих немає. А взагалі, ми раді, що ви так чудово відпочили, — дама подарувала мені золотозубу посмішку.

— Але я не радий за вас! — і я вирішив не дарувати дамі ніяких посмішок. — Ви нічого не зробили з обіцяного ремонту. Ви лише обдерли шпалери й покидали їх напризволяще.

— По-перше, ми не покинули ремонтувати вашу квартиру, а лише відіклали здійснення ремонту на певний час, — суворо, уже без золотозубої посмішки відчеканила дама з вусиками. — А по-друге, не відповідає дійсності ваша усна заява, що ми нічого не зробили. Як нічого, коли ми зняли у вашій квартирі старі шпалери?

Мені забракло слів.

— А далі?..

— А далі... далі ситуація дещо змінилася. Всі хотіли, щоб за час їхніх відпусток ми відремонтували квартири, і наше управління просто не в змозі було виконати за місяць усі замовлення. Ми лише встигли у квартирах поздирати старі шпалери.

— Так ось ви як працюєте?

— Як ми працюємо — не вам судити! — знову стала суворою дама з вусиками. — За минулий місяць ми виконали річну норму за замовленнями і за фінансовими показниками вийшли на перше місце. Як переможцям нам видали оце чудове і світле приміщення. Крім того, всі працівники були премійовані цінними подарунками у вигляді електронних годинників.

— Але ж моя квартира в обідраному стані. Коли ж ви закінчите ремонт?

— Через рік, — бадьоро сказала дама з вусиками. — Як ви поїдете в нову відпустку до Чорного моря. Я сподіваюсь, що й наступного року ви так чудово відпочинете, як і нині. Ось тоді ми й приведемо ваші пенати до божеського вигляду. Себто зробимо із них палац.

І дама з вусиками на прощання цілком щиро і тепло подарувала мені одну із своїх найчарівніших золотозубих посмішок...

Ту посмішку, яку я ніколи не забуду.

ДОВІДКА ДЛЯ МАМОНТА

Що б там не казали, а довідка — се таки велике діло. Хай уже ми, люди, буває, без довідки не можемо кроку ступити, але й мамонти без неї, виявляється, ні тпру, ні ну.

Ось вам на цю тему історійка, яку нещодавно почув автор.

Привозить, значить, одна шахта на товарну станцію вантаж — великий дерев'яний ящик, збитий з грубесних дощок. Приймальник, котрий вантажі оформляв та квитанції, які треба, виписував, і питає: а що там, у ящику? Який-такий вантаж? Хто відправляє?

— Шахта, — одказує головний геолог, котрий і привіз на вантажній машині той ящик. — А в середині — науковий експонат.

— Який ще... е-експонат? — доскіпується приймальник із самопискою за одним вухом і олівцем за другим. — Залізниця мусить знати, що вона перевозить. Мало хто які

спонати понапишає у ящики, а ти — відповідай!

— Кістки мамонта, — одказує відправник. — Глибоко під землею, при проходженні нового забою наші гірники наткнулися на кістяк мамонта. От я і хочу переслати його у Дніпропетровськ, для музею свого інституту.

— Покажіть, — велить приймальник. Довелося відбивати верх ящика.

Подивився приймальник і аж свиснув з подиву.

— Ого, які костюмахи!

— Зверху лежать бивні, — пояснює відправник.

— Мені все одно, що кістки, що бивні. Довідка у вас є?

— Яка це... довідка?

— А така... по формі, з підписом і печаткою, що ваш мамонт не хворів бува на різні там заразні хвороби.

— Бачите... еє... шановний, — делікатно пояснює йому головний геолог. — За даними періоду напіврозкладу радіоактивних ізотопів у викопних кістках, останні носорукі гіганти — мамонти та їх супутники — волосаті носороги, печерні ведмеді вимерли в Азії і Європі десь біля десяти — восьми тисячоліть тому.

— Ви мені мозгу не засмічуйте своєю наукою, бо я, може, теж грамотний! — сердито одказує приймальник. — Ви мені дайте довідку, що ваш мамонт був здоровий і не заразить нашу залізницю!

— Бачите... еє... шановний, — ще терплячіше пояснює головний геолог. — У ті часи, коли водилися мамонти, на землі жили наші далекі предки — люди палеоліту. Себто кам'яного віку. І вони не додумалися видати кожному мамонтові по довідці в хобот.

— А ви мені не розкажуйте казочки про якихось там кам'яних людей! — вже кричить приймальник. — Чув по радіо, що десь снігові люди є, а про кам'яних — не чув. Та й не цікавить мене, хто коли жив чи живе. Якщо були тоді люди, то й довідки тоді мусили бути. А немає папірця — забирайте свою мамонтяку назад, хай його вам кам'яні люди перевозять!

Робити було нічого, головний геолог, лишивши біля ящика шофера, сам взяв таксі, помчав до знайомого ветеринара. Поставив йому пляшку, розказав про похибку людей кам'яного віку, котрі не додумалися повидавати мамонтам довідки. Ветеринар чарку випив, крикнув, узяв бланк з печаткою і написав таке:

"ДОВІДКА

Дана сія в тому, що даний мамонт ніколи не хворів інфекційними хворобами, здоровий і годиться для перевезення залізницею у вигляді власних закам'янілих кісток і бивнів".

Прочитав приймальник ту довідку і каже головному геологу:

— О-о!.. Це вже друге діло. Довідка — це документ. А то — співати почали... Десять тисяч літ тому жив, кам'яні люди... А бач, папірець з печаткою і добули. Ні, мені довідку дай, а хто коли жив і коли ноги простягав, мене не цікавить. Мені аби мамонт був здоровий і ніколи не хворів.

Витягнув із-за вуха самописку і квитанцію виписав.

І мамонт... тобто закам'янілі його кістки благополучно доїхали до Дніпропетровська і нині лежать в інститутському музеї під склом.

А ви говорите, що довідка — се пустий папірець. А спробував би той вимерлий мамонт благополучно довести свої викопні кістки без отого папірця ветеринара!

То ж бо й воно!

СПЛЯЧА КРАСУНЯ

В одному НДІ ось яка історія трапилась. Викликав директор завідуючого і каже:

— До нас надійшли дані, що в Енському районі, в такому-то лісі, в урочищі Дрімучому вже кілька літ непробудним сном спить одна принцеса. Нашому інституту доручено зайнятися питанням пробудження даної сплячої красуні при допомозі цілування. Оскільки ваш відділ якраз займається питанням реанімації, вам і пробуджувати дану особу. Командируйте когось із ведучих спеціалістів у Енський район, в такий-то ліс, в урочище Дрімуче на предмет цілування сплячої красуні. Застерігаю: цілування дуже відповідальне, а тому раджу вам послати не просто талановитого, енергійного співробітника, а в першу чергу молодого за віком. Він мусить так гаряче поцілувати ту сплячу особу, щоб вона тієї ж миті проснулася. Дійте!..

Повернувся зав у свій кабінет і глибоко задумався: кого ж послати на таке відповідальне цілування?.. Чумака?.. О, він молодий! До того ж — ведучий спеціаліст з реанімації, має ряд наукових праць, але... Але зараз він у Генічеську, ремонтує піонерський тапір інституту. Треба ж його привести до ладу перед приїздом дітей. Паркани пофарбувати, до туалетних дошки поприбивати... Мда-а... Савченка?.. Теж крупний спеціаліст, але зараз у підшефному колгоспі працює. Послали його, бо більше нікого було послати. Відрядження у Савченка аж на цілий місяць, отже, цей відпадає... Підемо далі... Бобринець. Енергійний, здібний, ерудит. Веде цікаву проблему, але... Де він зараз?.. А-а, на заготівлі сінажа. Більше нікого було послати, довелося Бобринця... Да-а... Хто там ще?.. Ага, Добровольський. Але цього на три місяці забрали підсобним робітником на будівництво кооперативного будинку для працівників інституту... Громов уже з місяць сидить на заводі медичних препаратів. Вибиває якісь деталі для свого апарата... Гм... Хто там ще лишився?.. Ага, Аграбажян. О-о, цей би так зумів поцілувати, що й камінь би ожив, але... Жаль, жаль... Поїхав на республіканський зліт самодіяльних колективів. Прийшла рознарядка: відрядити одного працівника на зліт, бажано, щоб умів танцювати. Довелося Аграбажяна... Оце всі.. Хіба що самому поїхати?.. Але ж завтра треба збиратися на семінар добровільного протипожежного товариства... Сам директор вчора застерігав, що прийшла рознарядка... Доведеться їхати, адже без представника інституту, без доктора наук протипожежний семінар буде несолідним...

Завідуючий у глибокій задумі вийшов у коридор.

Да-а... Задача. І треба ж було тій принцесі заснути у тім лісі!.. Іде він коридором, аж навстріч інститутський швейцар. Схопив його зав за рукав.

— Ради бога, Дормидонтовичу, виручайте. Всі науковці в роз'їзді, сам я теж завтра їду, а діло горить. Ми вам випишемо відрядження як старшому науковому співробітнику, все оплатимо... Тільки їдьте, не підведіть інститут. Куди?.. В Енський район, в такий-то ліс, в урочище Дрімуче. Поцілуєте там якусь сплячу красуню, тільки й ділов!.. Ну, ну, не прибіднюйтесь, який ви старий? Скільки вам? Літ сімдесят?.. Вісімдесят вісім?.. Ну й що? А на вигляд ви ще — ого-го!.. А красуня спить, все одно в першу мить не побачить, хто перед нею... Тільки цілуйте її гаряче, як ото колись у молодості цілували дівчат. Щоб вона затремтіла і враз ожила... Ну, щасливого!..

ДОБРЕ БУТИ БОГОМ

У неділю вранці Кирик врочисто сказав дружині:

— Сьогодні ділимо нелегкі сімейні клопоти порівну. Ти вибиваєш килими, а я — лінь з нашого вітрогона!

Дружина згорнула килим, зітхнула і потягла його у двір, а Кирик, зручніше всівшись на дивані, вирішив нарешті-таки зайнятися сином.

— Ну, малий, у який сьогодні клас ходимо?

— У п-п'ятий...

— Та-ак... Похвально. Ростемо ж ми, як кажуть... Ніби вчора у дитсадку був, а це вже у п'ятий шмаляє. Летить час... Ага... Ну, а що ото там зубриш?..

— Про Ап-Аполлона... — син аж розгубився від раптової батькової уваги. — Ми по історії мі... міфи вчимо...

— Треба, брат, і міфи вчити, — повчально прорік батько. — В житті, як я часто повторюю, все знадобиться. Ну, а хто він такий, той... мм... Які діла натворила та особа, що аж в історію для п'ятого класу влипла? Яка в нього штатна посада?

— Аполлон — бог муз, син Зевса.

— Похвальних батьків синок. Вчився, мабуть, добре, не сачкував, як ось ти, от і маєш — бог муз. — Кирик простягнувся на дивані, закрив руки за голову, позіхнув. — Ну порадуй батька своїми знаннями про божого сина.

— Аполлон убив жадливого дракона Піфона. Аполлон убив гіганта Тітія, — заторохтів син. — Аполлон убив...

— Стривай, що це він все вкокошує та вкокошує! А крім мокрого діла, якими ще добрими вчинками порадував він людство?

— На греків, котрі образили його жреця Хріса послав морову язву...

— Ну ти й даєш!.. То пристукує у темних кутках, то язву дарує...

. — Т-так у підручнику написано, — злякався син.

— Доброго бога вибрали для підручника, — Кирик махнув рукою. — Ну гаразд... дуй далі. Що він там ще натворив?

Син забликав білявими віями.

— Ага, згадав. З Марсія, котрий осмілювався з ним змагатися у грі на кіфарі, Аполлон здер...

— Що-о?..

— Так написано, — позадкував син. — Шку-шкуру здер.

— Ну, брат!.. — схопився Кирик. — Не бог, а рецидивіст! Мокрушник! Це якби на кожних змаганнях здирали шкури, то в нас би й спортсменів уже не було! — Кирик збуджено заходив по кімнаті. — То вбиває, то шкури здирає!.. І його ще в школі вивчають. А чому? Та тому, що він, бачте, бог. Цяця яка!.. А тут не встигнеш хильнути, як уже місцевком... Уже тебе проробляють, уже премію з тебе здирають... Бо ти не бог, а простий смертний.. Спробував би на моєму місці той Аполлон!..

— Па-а... а що таке... віщування?

— Ну, це... — Кирик потер пучку об пучку. — Така штукенція, значить... А що там написано?

"— Аполлон за обіцянку полюбити його наділив троянську царівну Кассандру даром віщування", — прочитав син.

— Ха! М'яко стеле. Знаю, всі ми щедрі на обіцяночки... Ну і чим... хе-хе... боже залицяння скінчилося?

Син сунув носа в підручник, забубонів: "— А коли Кассандра не дотримала слова, зробив так, що її віщуванням ніхто не вірив".

— Молодець, Аполлошка, — Кирик вперше з симпатією в голосі відгукнувся про бога муз. — З жінками інакше й не можна, бо вони чого не наговорять! — заходив по кімнаті. — Питаєш, що таке віщування? Я тобі зараз поясню не по науці, а по-простому. Значить, так. Супруженція цього Аполлончика... ну, як ось твоя мама на мене... наклеюзначала, значить.. Побігла на свого боженьку капати: п'є, мовляв, з друзками тільки й знає, що по різних там веселих точках той... І зарплату додому не всю приносить, і... І пішла, і поїхала, бо рот у неї здоровий. Як от у твоєї мамки... Та Аполлон не будь дурним, зумів так у місцевкомі побалакати, що його жіночці й не повірили. І віщування її, значить, до лампочки. Второпав, малий? Вважай, що я з тобою сьогодні добряче попрацював. А теперички йди, не заважай. Придавлю трохи комара після трудів праведних.

Син розчаровано пішов в іншу кімнату, а Кирик ліг на диван, потягнувся, аж пружини у дивані завищали, позіхнув.

І заходився вивчати на стелі тріщину.

— Да-а... Везе ж богам, а тут... Що не накапає на мене благовірна, у місцевкомі й вірять, — знадвору доносилося гупання вибивалки об килим. — Ач як гепає!.. Це ж, напевне, зі злості на мене. Да-а... Житуха! Вихідний, а ти і в пивбар не можеш сходити. А був би я, приміром, богом — о-о... З ранку й до вечора з пивбару б не вилазив!.. Що не кажи, добре бути богом.

І смачно захропів...

КУМ ІЗ ЦУМа

Вчений секретар інституту та керівник сектора зібралися, щоб вирішити важливе

питання: кого з молодших наукових співробітників сектора рекомендувати вченій раді для переведення у старші.

Вакансія була одна, а претендентів — кілька.

— Я думаю, — упевнено почав учений секретар, — думаю, що двох думок тут не може бути: Завірюха!

— Гм...

Оскільки "гм" керівника сектора прозвучало не зовсім виразно, учений секретар здивовано вигукнув:

— Як? Ви — проти?..

— Не те, щоб проти, але...

— Гм... — тепер уже гмикнув учений секретар. — Дивно. Хоча вам, звичайно, видніше. Співробітники ваші, але ж... Одне слово, мені здається, що Завірюха — найбільш підходяща кандидатура. В інституті вже шість років, має близько десяти наукових праць. Та й за сорок чоловіку, а він усе еменес. Незручно якось...

— Завірюху я добре знаю, — безбарвним голосом сказав керівник сектора. — Справді, він — підходяща кандидатура. Але підходяща, — це ще не означає: та, що вкрай потрібна. Он Сидоряк теж підходяща кандидатура. В інституті близько десяти років, має з півтора десятка праць, ініціативний, здібний.

— Мені все одно, давайте рекомендувати Сидоряка.

— І цей почекає. До того ж, минулого року ми дали йому квартиру. Хорошу квартиру, трикімнатну, в чудовому районі. Не можна ж і квартиру, і посаду... Хай радується чомусь одному.

Учений секретар знизав плечима і взяв папку.

— "Дронов..." — прочитав і посміхнувся. — Ну, Олексій Дронов!.. Хто ж його не знає? Окраса нашого інституту, талановитий спеціаліст. А ходить чомусь і досі в молодших.

— Так він ще й сам молодий, — ласкаво проспівав керівник сектора. — Ще потерпить. Все одно з його здібностями він далеко піде.

Вчений секретар взяв нову папку.

— Загородній, — і повернувся до керівника сектором. — Цей теж, здається, із ваших ветеранів. Сьомий рік у молодших ходить.

— Нічого не вдієш, — розвів руками керівник сектора. — Вакансії не щодня бувають. Хоча, об'єктивно кажучи, дуже здібний. Будь-яку справу можна йому доручити. Акуратний, дисциплінований. Із своєрідним мисленням. Наполегливий. Роботяга. Але — почекаємо. Він скромний, в амбіцію не впадає.

— Хто там у нас іще?

Керівник сектора висмикнув із стоса голубеньку папку, заусміхався.

— Ось... Надійний претендент. Вірніше, претендентка. Аліса Єгорівна Швидка. Улюблениця всього сектора.

— Стривайте... — зморщив лоба учений секретар. — Це та Аліса, що минулого року завалила роботу?

— Ну... — зам'явся керівник сектора, — як кажуть, з ким чого не буває.

— Не розумію я вас, — знизав плечима учений секретар. — Алісі Швидкій не можна доручити ніякої теми, роботи, все завалить або зробить неграмотно. Та її, правду кажучи, у звичайну канцелярію не можна рекомендувати. Звичайнісіньким клерком. А ви... До всього ж, вона не має жодної самостійної наукової праці.

— У співавторстві...

— А-а... — махнув учений секретар рукою, — у співавтори записуються всі, хто зуміє втиснутись. Та й по знайомству можна вписатися. А ось самостійної цінності вона не становить.

— Ну... в принципі, звичайно...

— Потім... Директор їй, здається, уже двічі догану виносив. За систематичне спізнення на роботу, за прогули, за ходіння невідомо де у робочий час.

— Бачите... еє... Аліса Єгорівна завжди допомагає своїм співробітникам, тому іноді й затримується.

— Як це... допомагає і спізнюється? — скинув брови на лоба учений секретар.

— Ну допомагає з цим, як його... дефіцитом.

— З яким це ще — дефіцитом?

— Та з будь-яким.

Учений секретар скептично гмикнув.

— Вона що, така всемогутня?

— Майже. Річ у тім, що в неї є, — керівник сектора понизив голос до напівшепоту, — у неї є... кум у ЦУМі...

— Ф'ю-уть!.. — свиснув учений секретар. — Кум у ЦУМі? Це вже щось та говорить. І вона справді все може дістати?

— Абсолютно.

— Мда-а...

Помовчали. Потім керівник сектора почав обережно:

— Звичайно, наукова кваліфікація у неї ще низька, але... Але вона користується серед співробітників великою популярністю. Кому що треба дістати, який дефіцит вибити, чи модну річ, всі звертаються до Аліси Єгорівни... Так і так, мовляв, виручай... Аліса Єгорівна за сумку, за гроші і — гайда. До свого кума в ЦУМ, і — дістане. Ось по цій причині й на роботу спізнюється. Весь день буває зайнята. Але співробітники сектора нею дуже дорожать. Більше того, Алісу жартома називають завпостачанням.

— Ціка-аво. Вельми цікаво-о...

— Що ж буде, коли ми її не висунемо у старші? Аліса Єгорівна образиться... Стараюся, скаже, для всіх дефіцит та модні речі вибиваю, а мене й не цінять... Ще й дверима хряпне. Вона така. Надто самолюбива. Екзальтована. А з таким кумом у ЦУМі, як у неї, її будь-який інститут вхопить. З нас ще потім і сміятимуться. Такого завпостачанням, скажуть, упустили! Таку кадру, скажуть, не втримали.

— Гм... — учений секретар забарабанив пальцями по столу. — Чому ж ви раніше не сказали, що у неї кум у ЦУМі? Я вже півроку ніяк не роздобуду гітару для сина.

— Це для нашої Аліси, вибачайте, раз плюнути.

— І дочка вже голову прогуділа: дістань та дістань модні пластинки "АББА" та "Боні М".

— Це теж для Аліси діла на півдня. За одним рипом може й пару джинсів відхопити. Хіппових.

— А дружина... — зітхнув учений секретар, — вже з рік, як терзає: хочу дубльонку. А в мене, самі знаєте, зв'язків ніяких.

— Гм... Це важкувато, але... Але для вас Аліса вирве дубльонку, хоч і з-під землі. Заодно й передплату на Купера організує. Кум у неї надійний і зв'язки великі має.

— Ну що ж... — звівся учений секретар і взяв до рук голубу папку, на якій було написано: "А.Є. Швидка". — Кандидатури ми з вами обговорили, вибрали найбільш достойного і потрібного для науки претендента. Буду рекомендувати директору вашого кума із ЦУМа... еє... Алісу Єгорівну. А потім і на вчену раду її винесемо...

Років через п'ять якось випадково зустрічаю Алісу Швидку на вулиці. Мчить, тільки джинсами лопотить. Помолоділа, рожевощока, вся, як кажуть, в соку. А на обличчі, в усьому вигляді, поставі — одне задоволення: собою, світом, успіхами...

— Привіт! (ми з нею колись були добре знайомі).

— О'кей! — сяйнула білозубою посмішкою. — Кажи швидше, що тобі дістати, бо я — спішу.

— Та ні, ти кажи, які наукові висоти взяла?

— Вітай!.. — так і сяє. — Я вже керівник сектора. Готую кандидатську. Сам директор мене рекомендував. А вчений секретар мною не нахвалиться. Хоча в душі, відчуваю, побоюється мене. Конкурента в мені відчув. Та я чіпати його не буду. Хай досиджує старий до пенсії. Почекаю. Ну, бувай, біжу!

— До кума в ЦУМ?

— Ага... Дещо треба дістати. Директорова половина просила. До речі, може, що й тобі треба? Не соромся. Я плачу добром на добро. Ти, я чула, пописуєш? От і написав би в газету про мій сектор. А я вже тобі віддячу. Ми ж свої люди. Ти мені, а я — тобі. І діло в шляпі. То як?

— Думаю... думаю, що про тебе напишу.

Свою обіцянку я виконав, про Алісу Єгорівну оце написав. Тільки не знаю, що вона мені за це дістане?

А СЕРВІЗ АЖ НА ДВАНADЦЯТЬ ПЕРСОН!..

Останнім часом Кирик став відчувати, що з дружиною твориться щось неладне. Якась вона... мм... байдужа до нього стала. І — мовчазна. Запитаєш — буркне. І знову як води у рот набере.

Кирик захвилювався.

"Еге, прямо не жінка, а чума болотяна, — занепокоєно подумав він. — Навіть пиляти мене перестала. Раніше, бувало, за день тричі вичортує, а у вихідний так і всі

шість разів, а це вже забув, коли й пиляла та гризла..."

Кирик до неї вже і так, і сяк. І пестощами пробував узяти.

— Що ж це ти, Галько, як сова серед білого дня набурмосилась? Осліпла чи що?

А вона на Кирика нуль уваги. Ніби його — законного чоловіка — і немає більше. Ніби він скляний, ніби можна крізь нього подивитися і не побачити нічого... Мовби не Кирик у плоті, а якийсь простір. Якесь туманність Андромеди!

От якось Кирик і поскаржився двірнику дяді Кості: так, мовляв, і так. Що із законною половиною робити?

Дядя Костя на мітлу сперся (він саме у дворі замітав), запалив цигарку, сплюнув.

— Воно і так... Жіноча психа — це знаєш що? Загадка, брат. То вона тебе пиляє не гірше механічної пилки "Дружба", а то — чхать хотіла на твою, значить, лічність інтересную. Я, щоби ти знав, дещо у медицині петраю. Як-не-як п'ять літ в обласній лікарні головним підмітайлом був. Тому по-медичному кажу. То їсть, діагнозу ставлю, у твоєї половини опатія.

— А що воно т-таке? — аж злякався Кирик.

— А це, виходить, що в неї той... Байдужість у неї. Шока, значить, нервенная. Треба її стряхнути, із себе вивести.

— Раніше це було легко, — зізнався Кирик. — З пів-оберту заводилась. Як хороший двигун.

— От, от... І дозаводилась, що в неї, значить, шарики за ролики зайшли. І тепер їй усе до лампочки. Тепер треба її з опатії вивести, щоб вона добряче псіхонула. Хай навіть і тебе стусоне. Жінкам після того легше стає на душі, а тобі ж все одно. Не вперше. Як кажуть, не звикати, А їй, значить, полегшення.

— А що ж їй таке утнути?

Дядя Костя подумав і сплюнув.

— По медицині треба. Як тільки на неї чума найде і вона кріпко задумається, — не зівай. Хапай тарілку і — бац! Чи ще якусь посудину. Вона й підскоче. І на тебе кинеється: що ж ти, сякий-такий, посуд гатиш?!

— Ей, ей, постривай! — крикнув він навздогін Кирику. — Щоби була, як шовкова, спробуй її зверху ще й мітлою... погладити. Я завжди так роблю, здорово помагає. А хочеш, то й мітлу свою позичу. Вона у. мене замашна-а... За чвертку дам напрокат.

Кирик обдумав варіант з мітлою і, зітхнувши, відкинув його як антинауковий. Вирішив обмежитися посудом. Та й шкода було чвертки за прокат мітли...

Зайшов він у кухню (дружина саме картоплю чистила), схопив тарілку, зажмурився і — будь-що-будь — бац її посеред кімнати. Аж череп'я навсібіч приснуло.

Навіть трохи сам злякався, а жінка хоч би що. Повела байдужим оком, зітхнула і знову в картоплю вшніпилась.

Кирик передихнув і витер піт з лоба.

"Мабуть, тому її не взяло за живе, що я стару тарілку бацнув".

Схопив нову-новісіньку, зажмурився — бац! Аж виляски пішли. А тоді, не передихнувши, ще й чашку — т-трах!

— Б'єш, то й череп'я прибирай, — якомсь дивно глянула на нього.

"Ага, за живе таки взяло, — зрадів Кирик. — Почекай, як почну трощити сервіз, хіба ж так заговориш!.. Ураз з опатії вискочиш!"

Перебив Кирик і чайний сервіз. Фарфоровий!

Аж на дванадцять персон!

А вона й вухом не повела, ані бровою не ворухнула.

— Та ти жива чи мертва?.. Чи мумія єгипетська? Невже хоч потрощений сервіз не вивів тебе із себе? Його ж нам на весілля подарували. Фарфоровий. На дванадцять персон.

Дружина зітхнула і, дивлячись мимо чоловіка, повільно мовила:

— Я тебе... розлюбила...

— Оце і все? А я думав, що тебе опатія напала. А вона — розлюбила. — Кирик був прикро вражений. — Та на якого ж дідька я стільки посуду перегепав? А сервіз на дванадцять персон? О-о!... Які витрати! І так, за здорово живеш!

Сів Кирик, підрахував на шматку газети, у скільки йому обійшлося "лікування" дружини за методом дяді Кості, жахнувся.

— От жінка!.. От штучка!.. — не міг знайти собі місця. — Хоч би сказала... Так і так, розлюбила. А я здуру посуд гепаю. Скільки грошей на вітер полетіло. Мітлою б її, як радив дядя Костя, дешевше б вийшло. Всього лише чвертка горілки. А я — тарілки, чашки... О-о!.. А вона... в голову вбила за любов. Яка любов? Немає і не було любові. То в книжках повігадували. А в житті так живуть, бо треба жити. Любові їй захотілося? Тю! А я здуру посуду гепаю!

І Кирик почесав у пивбар своє велике горе приливати. Ще б пак! Такий сервіз розгепав, такий сервіз!..

КОЛИ СИНОЧОК — АНГЕЛОЧОК

Дружина повернулася з батьківських зборів вкрай ображена, знервована, аж червоні плями повиступали у неї на обличчі.

— Оце маємо синочка!.. — сердито вигукнула ще з порога. — Так мене підвів, так підвів.. Не чекала від нього, не чекала, щоб такий сюрприз рідній матері підніс.

І з очей її готові були бризнути гіркі сльози. Але вона не заплакала тільки тому, щоб не зіпсувати під очима дорогі, романтичні тіні.

— Та що таке?.. — сполошився батько. — Невже наш Віталік що натворив?.. Невже про нього на зборах говорили?..

— Говорили!.. — ображено дружина. — Та не про нашого ангелочка! Не про наше золоте дитятко.

— А про кого? — нічого не міг збагнути батько.

— А все про того... Супруненка Петька! — вигукнула мати. — Ото дитина!.. Класний керівник на всі лади співала: Супруненко двійки одержує!.. Супруненко на уроках неухажний!.. Супруненко бешкетує!.. Супруненко тягне увесь клас назад!.. За

Супруненко треба братися обома руками... Супруненко... Супруненко...

— Та заспокойся, будь ласка...

— Де вже тут заспокоїшся, як про того Супруненка тільки й мова була на зборах.

— Постривай... Хіба Петько Супруненко твій син, що ти так близько береш до серця його поведінку? — здивувався батько. — Адже наш Віталік — зразковий учень.

— От іменно: зразковий! — ледь не заплакала дружина, але й цього разу вирішила утриматися від сліз, аби вберегти тіні. — Такий зразковий, що далі вже нікуди! Жодним словом його на батьківських зборах не згадував класний керівник. Бо самі лише п'ятірки у нашого Віталіка, ще й ангельська поведінка. Хоч би один вибрик утнув за чверть, — вигукувала дружина і не могла заспокоїтися. — То чого ж його згадувати? За які-такі гріхи?.. От і не згадали нашого тишка.

— Не розумію... — розгубився чоловік.

— Він не розуміє! — аж сплеснула вона руками. — Глянь на моє плаття. Модне?..

— Ну... звичайно. Але при чім тут твоє плаття і зразкова поведінка нашого сина?

— А при тім... Бо я цілий місяць ательє штурмувала. Двох майстринь на лікарняний листок спровадила, а таки пошила за останнім криком моди... А на зачіску мою поглянь... Теж останній крик моди. "О ля-ля", називається. Такою зачіскою увесь Париж захоплюється. Та я день у перукарні просиділа, доки мені оце "о ля-ля" на голові виклали... Бо готувалася до батьківських зборів. І — що ж?.. Ніхто на тих зборах і уваги на мене й на моє "о ля-ля" не звернув. Бо тільки й говорили про Петька Супруненка! І його матінка була увесь вечір у центрі уваги. І всім показувала свою зачіску, хоч її закудланим патлам і далеко до мого паризького "о ля-ля"! А вона ще й хизувалася перед зборами. Аякже... Повезло їй з таким синочком, цілу годину про його вибрики говорили. І вона все в центрі та в центрі уваги... А тут... А з нашим зразковим синочком хіба ж покажеш себе?..

ФАНАБЕРІЯ

Ну й діти ж тепер пішли!

Та такі вже цікаві, такі допитливі! Все їм треба знати, все їм розжуй, на тарілочці піднеси. Хто де слово яке безглузде бовкнув, а вони вже — тут як тут. Вуха нашорошують: а що воно означає?..

А в дворі, звісно, про віщо тільки не чешуть язики! Особливо ті, яким робити нічого. Тітки усякі, пліткарки! Ті, що вранці як не побаляндряють, то й до вечора не доживуть. А діти й прислухаються до тих пустомель!

От і мій такий.

Приходить додому — у дворі гуляв — і тільки поріг переступив, зразу. й кричить:

— Тату, а що таке фанаберія?

Я, звісно, не ходяча енциклопедія, не якась там всезнайка, керую фірмою добрих послуг "Усмішка" і мені якась там фанаберія, може, до лампочки. Та що там я. Професори і ті, буває, не все знають, не у всьому розбираються.

— Фанаберія, це... — кажу, — ну таке... мм... фанаберне. Второпав, малий?..

Ясно, що малий нічого не второпав і подібне етимологічне роз'яснення його аж ніяк не вдовольнило. Через годину він знову за своє:

— Та-ату... а що таке фанаберія?

Тут у мене терпець урвався.

— Відчепись, дай мені хокей подивитися!

Відчепитися він відчепився і хокей дав подивитися, а після матчу знову запхикав:

— Та-ату... Що таке фанаберія?

От дитина, думаю, яка вперта! Не інакше, як етимологом стане. Аж тут і дружина підпряглася.

— Дитині, — каже, — треба розширяти свій словниковий запас.

Довелося діставати тлумачний словник. В одного знайомого на вечір випросив. Приходжу додому. Зі словником.

— Ну, сину, — кажу, — будемо зараз розширювати твій словниковий запас. Може, якимось там... мовознавцем станеш. Лінгвістом!

Відкриваю на літеру "ф".

— Та-ак, почнемо... Що тут?.. Ага: "фамільярність"... Гм... Не те. "Фамільярний" — теж не те... Ага, ось... "Фанаберія — недоречна гордість, пиха, чванливість..." Ясно? Фанабер — це значить, людина, яка відзначається пихою, чванливістю тощо. Одне слово, не зовсім симпатичний тип фанабер... То що — вдовольнив твою цікавість? Тепер знаєш, що таке фанаберія?

— Знаю...

— От і добре, от і чудово. Збагатив, значить, свій словниковий запас. На якийсь там міліграм порозумнішав. Цікаво тільки, де ти почув таке... мм... занозисте слівце?

— У дворі, — одказує син і злякано на мене дивиться. — Тітки про тебе на лавочці говорили...

— Що-о??

— Це не я, то вони... Отой, кажуть, що фірмою добрих послуг "Усмішка" завідує, такий фанаберний, що й не підступишся до нього...

Я його трохи тлумачним словником не огрів.

— Ти кого, — питаю, — слухаєш? Усяких бабів, що язики свої довгі у дворі чешуть? Ну, спасибі, порадував батька. Збагатив, свій словниковий запас! Затям: щоб більше не смів слухати, що там про мене різні... пасталакають! Теж мені — мовознавці! Лінгвістки! Етимологи!.. Видумають чортзна-яке слово і морочать ним людей! А я ще до приятеля за словником бігав. Марш уроки вчити! І не смій більше у двір і ногою потикатися!..

Та через тиждень син знову за своє:

— Та-атку... а що таке — гоноровитий?..

— Відчепись, — кажу, — не знаю! І тобі не рекомендую цікавитись. Теж мені... професором хоче стати!

А сам думаю:

"Ну й люди!.. Що тільки не базікають, що тільки не патякають при малих дітях! Баляси точать, ще й авторитет батька в очах сина підривають! Дать би отим балалайкам тлумачним словником по в'язах, вмить би заціпило!.."

ХУЛІГНАМ — ДОСТОЙНУ ВІДСІЧ!..

Шановна редакціє!.. У своїй статті ти правильно ставиш питання про те, що з хуліганами нічого панькатись, що їм треба давати достойну відсіч!.. І лише тоді молодики будуть вести себе, як то кажуть, тихіше води, ніжче трави.

Отож я й хочу тобі розповісти про один із таких випадків, коли брутальному шарамижнику було дано рішучу і своєчасну відсіч.

Їхав я трамваєм № 3. І ось на одній із зупинок у вагон піднявся при допомозі не лише ніг, а й рук один типик... Так, недоросток у хіппових джинсах, придбаних, звичайно, за батькові трудові... Зіп'явшись на рівні, ця ханига захиталася і, падаючи, вхопилася за пишне волосся однієї з пасажирок... А в тієї виявився шиньйон, і ханига у джинсах полетів із шиньйоном в руках на громадянина Вергуна Л.М., котрий, діставши газету, саме заходився її читати тихо та мирно.

Впавши на громадянина Вергуна Л.М., той субчик закричав:

— Ей ти, у шляпі?!. Чого писок уткнув у газету? Ану віддай оці патлі отій дамочці і скажи, хай вона міцніше їх прив'язує...

І з цими словами надів шиньйон громадянину Вергуну на шляпу.

На щастя, громадянин Вергун Л.М. їхав того вечора не сам, а з своєю дружиною Наталією Павлівною. Мужня жінка, не стерпівши такого хамства, рішуче звелася у притихлому трамваї, зняла із шляпи свого чоловіка шиньйон, передала його власниці, а сама стримано зауважила хуліганові, що так, мовляв, не годиться вести себе молодому чоловіку у громадському транспорті.

— Ти закрий своє піддувало в помаді! — вишкірився до неї хуліган.

Вагон затих, як перед грозою.

Всі з напруженням чекали, що буде далі... Лише громадянин Вергун Л.М. спокійно і далі читав газету. Він бо чудово знав свою дружину.

І не помилився.

Наталія Павлівна зблідла, рішуче осмикнула свою кофту, зробила крок до хулігана, що вже геть розперезався, і твердо сказала:

— Ану зараз же... негайно вийди із вагона!..

— Ах, мерсі-пардон! — як блазень, розшаркався перед нею той субчик. — Я вийду, але вийдеш і ти зі мною, сива принцесо! Побесідуємо... ха-ха... на темній зупинці...

— Що ж... вийдемо, — раптом сказала Наталія Павлівна і знову рішуче осмикнула свою білу кофту. — Давай я тобі допоможу, бо ти ж, бідолашний, і на ніжках не тримаєшся.

З цими словами відважна жінка вхопила хулігана за грудки, підняла його і не встиг він і отямитись, як вона виставила його за двері.

— Як кажуть, щасливого...

— Та як ти смієш?.. — загаласував хуліган. — Я буду скаржитись!.. У міліцію!..

Трамвай рушив далі. Наталія Павлівна повернулася на своє місце і спокійно сіла, як ніби нічого й не було.

Всі вражено дивились на неї.

— Правильно, Наталіє!.. — схвально сказав їй чоловік. — З такими типами інакше й не можна.

Всі чоловіки, — а їх було у трамваї більшість, — з неприхованою заздрістю поглядали на громадянина Вергуна Л.М.: "Повезло ж чоловіку з такою дружиною, — так, напевне, думав не один із них. — А тут сидить під боком власна половина і навіть не поворухнулася, коли той молодик хапався за чужий шиньйон".

Що ж, бувають і такі жінки.

Одна з пасажирок — старенька бабуса — щиро подякувала Наталії Павлівні за її відважний і сміливий вчинок.

— Ах, обличчє, — соромливо почервоніла Наталія Павлівна і зауважила, що ніякої тут відваги немає, адже ж на її місці, мовляв, так би вчинила кожна жінка.

Звичайно, що так. Хуліганам треба давати достойну відсіч!

Завжди і всюди.

Ігор Золотаревський, кандидат у майстри спорту, боксер першого розряду

З ЧОГО ПОЧИНАВ ДІОГЕН!..

... От візьмемо Діогена. Завдяки чому він став знаменитим філософом Давньої Греції?.. Та завдяки тому, що він ще з малих літ, майже з коліски займався філософією і вже тоді вражав мудреців своїми філософськими роздумами, які згодом привели його до всесвітньої слави.

Із виступу одного лектора

Чим займався Діоген у колісці, автор, на відміну від лектора, на жаль, не відає. Та, мабуть, цього не знає і сама історія. А ось чим займався Діоген у юнацькі літа, добре відомо.

Бо починав Діоген не з філософії..

А починав Діоген з карбування... фальшивих монет.

Мешкав він зі своїм батьком — міняйлою Гікесієм — у місті Лідії, на березі Егейського моря, у тій Лідії, котра винайшла перші у світі монети. Золоті й срібні лідійські кружечки, перепливши Егейське море, швидко розійшлися по всій Греції, а згодом і по всьому тодішньому цивілізованому світі.

Потреба в грошах, таких зручних при торгівлі, зростала з кожним роком, і лідійська казна ледве встигала їх випускати.

Державним карбувальникам охоче "допомагали" й добровольці. Тихцем чеканячи монети із значно меншим вмістом золота і срібла, вони пускали їх в обіг під виглядом справжніх.

Одним з перших фальшивомонетників став і молодий Діоген, син міняйли Гікесія. Доки батечко міняв монети, кмітливий синок його тим часом карбував фальшиві пригорщами і, сплавляючи як справжні, мав од того зиск.

Але чи досвіду путнього в Діогена ще не було (не забуваймо: він був одним з перших фальшивомонетників, торував, як то кажуть, незвідані путі), чи був надто необережний, але казна його швидко викрила. Запахло смаленим (ні, не в переносному, а в прямому розумінні, бо фальшивомонетників у ті часи без зайвих балачок просто спалювали на вогнищах). Отож вночі Діоген у чім був, у тім і втік з Лідії. Після довгих поневірянь та жорстоких пригод дістався втікач нарешті до Афін.

Житла чи якого-небудь терпимого пристанища годі було й шукати, і збіглий фальшивомонетник поселився... Ні, не в дерев'яній бочці, як про те кочує легенда з однієї збірки цікавих бувальщин в іншу. Кочує і, мабуть, ще кочуватиме не одне сторіччя! І, очевидно, не одне сторіччя художники-карикатуристи малюватимуть чорнобородого (варіант: лисого) елліна, сиріч Діогена, котрий з комфортом сидить у дерев'яній бочці, стягненій обручами, у тій бочці, повторюємо, що так похожа на виріб колгоспних бондарів.

Річ у тім, що дерев'яних бочок у Давній Греції... не було. Взагалі. Жодної. Як не було й жодного бондаря. Бо такої речі, як дерев'яна бочка, античний світ просто не знав.

А поселився Діоген у великій глиняній посудині — піфосі. Ось там, а не в колисці, як свідчить лектор, і потягло збіглого фальшивомонетника на філософські роздуми про смисл життя. А задуматися було над чим. Університетів у ті часи з філософськими факультетами ще не було і бажаючі стати мудрецами поступали учнями до відомих філософів.

Діоген прийшов до філософа Антисфена.

Глянув Антисфен на юнака в ошарпанім плащі й торбинкою в руках, мовчки взяв палицю і вигнав його геть.

Раз вигнав, Діоген вдруге прийшов.

Вдруге вигнав його Антисфен, Діоген втретє прийшов.

Втретє вигнав, вчетверте Діоген прийшов.

І вчетверте замахнувся Антисфен палицею.

А Діоген, підставивши голову під палицю, сказав:

— Бий, але ти не знайдеш такої міцної палиці, щоб прогнати мене, доки ти щонебудь не скажеш.

Антисфен не тільки сказав впертому юнакові "щонебудь", а кілька років підряд проводив з ним бесіди.

А коли вже Діоген став знаменитим, коли навіть сам Олександр Македонський сказав: "Якби я не був Олександром, я хотів би бути Діогеном", ось тоді до знаного по всій Греції філософа підійшов один дрібний злодюжка і зловтішно протягнув:

— Ага, а ти підробляв фальшиві монети! Ага!..

— Так, підробляв, — спокійно мовив Діоген. — Але то був час, коли я був таким, як

ти зараз. — І з притиском закінчив: — Але таким, який я зараз, тобі ніколи не стати!..

ПОЕТОВІ МУЗА ЯВИЛАСЬ...

Являться муза стала мне.

О.С. Пушкін

З'явилась нарешті муза й поетові Альберту Савочці.

Альберт Савочка, саме з натхненням кленучи пункт прийому склотари, зішкрібав ножом із порожніх різнокаліберних пляшок (чвертки, півлітрівки, сімсотп'ятдесятиграмові) різножанрові наклейки (пиво, горілка, вина, сидр, кальвадос тощо), як до квартири негадано завітала молода пресимпатична жіночка із флейтою в руках і так милозвучно відрекомендувалася:

— Муза Евтерпа, покровителька ліричної поезії. Прилетіла надихати вас на писання віршів.

— О-о!.. — тільки й вигукнув Савочка у творчому пориві. — Який я радий, що ви завітали й до мене. А то все з'являєтесь тільки геніям та класикам, а про нас, скромних ратаїв поетичної ниви, вже, либонь, і забули. А ми теж, як то кажуть, творці і теж потребуємо поетичного натхнення.

— Дорогий мій поете, — ласкаво і ніжно каже муза. — Зараз я вам заграю-заспіваю і під звуки ось цієї чарівної флейти ви будете творити, творити, творити...

— Одну хвилиночку, — перебив її Савочка. — Воно можна б, звичайно, вам і пограти-поспівати, але... Хай якимось іншим разом. Розумієте, дружина, йдучи на роботу, веліла сьогодні будь-що поздавати ось цей склопосуд, — кивнув поет на різнокаліберні пляшки. — Та воно й пора, бо вже з-за цих пляшок, як бачите, до кухні ніяк зайти. А тут ще пункт прийому склотари каверзує: велить наклейка з пляшок здирати. То я оце пів творчого дня вгепав, зішкрібаючи наклейки. А ви, музо, будьте ласкаві, поздавайте оці, значить, пляшки... Ну чого ви так жахаєтесь, шановна? Скільки тих пляшок? У дві руки візьмете дві сітки, один баул на плечі, клунок спереду і — помаленьку два квартали прямо, потім два вліво, три прямо і — готово. А я тим часом сяду до столу та щось напишу...

Зітхнула муза, нічого не сказавши, у дві руки взяла дві сітки, а поет їй ще й на спину баул виважив, спереду клунок причепив та й побажав щасливої дороги.

Повернулася муза годин через чотири, закудлана вся, м'ята-перем'ята, наче її через соковидавлювальний пристрій прокрутили. І простягнула поетові на почервонілій тремтячій долоні кілька зіжмаканих карбованців з металевим дріб'язком...

— От спасибі за вашу творчу допомогу, — зрадів поет, вигрібаючи з її долоні виручку. — Скільки тут?... Ладно, рахувати не буду, вірю вам на слово... Значить так, підемо, як то кажуть, далі... Стривайте, а чого ви плачете, шановна музо?..

— Фле... флейти шкода, — схлипує муза. — Біля пункту прийому склотари така черга, така черга... Стою я третю годину... нервую... Бо чутки поповзли, що тара кінчається. А тут якийсь тип хотів зі своїм клунком поза чергою... На слова не реагує,

лізе... То я згарячу й потягла його флейтою по спині... І ось... — показала потрощені цурпалки, — все, що лишилося від моєї чарівної флейти. Чим же я тепер навіватиму вам поетичне натхнення?..

— Як кажуть, де наше не пропадало, — почав утішати поет музу. — Не плачте, годі, годі... Ну, розгепали флейту, бог із нею. Чи й не біда?.. Та, як по правді сказати, то флейта вам більше й не знадобиться. Ось вам замість неї дві господарчі сумки. Продовольчий магазин за два квартали звідси, овочевий — за три... Як скупитесь, займетесь кухнею, прибиранням у квартирі, потім...

— А коли ж я вам навіватиму поетичне натхнення? — вкрай здивувалася розгублена муза.

— Натхнення?.. А для чого?.. — в свою чергу здивувався поет. — Я пишу вірші в основному до дат, до різних подій тощо. Або, здебільшого, на замовлення. Чи й просто так. А тому обійдуся і без вашої, вибачайте, патріархальної музики. Тим більше, що в мене є транзистор.

ВАЗА З ЧИСТОГО КРИШТАЛЮ

— Ну ці жінки!! Ну дають!! — з'явившись одного ранку в своєму відділі, схвильовано й обурено водночас вигукував конструктор Малько. — От уже не думав... не думав, що вони такі!..

— Що сталося? — озвалися звідусіль співробітники.

— А-а!.. Не цінять вони нашого брата і на гріш, от що!.. — Малько скинув плащ, повісив його в кутку, обрежно доторкнувся рукою до шляпи на голові, але знімати її не став, а заходив сюди й туди поміж столами. — Виявляється, чоловіки для них дешевші за гриби. А за кришталі і поготів!..

— Ах, дивлячись які чоловіки! — манірно протягла із свого кутка Варя Пташкіна, котра нарешті-таки вийшла заміж, а тому змінила свій закоренілий сорокарічний скептицизм до чоловіків і навіть почала милостиво деяких з них хвалити. — От, наприклад, мі-і-ій...

— А-а!.. Всі, всі чоловіки для вас нічого не варті! — розмахував руками Малько. — От візьмемо мою... Я думав, що Соня... Що моя Соня дорожить мною... що я для неї... е-ех!.. — і скільки було гіркоти й образи в отому "е-ех", що співробітники притихли н співчутливо позиркували на Малька. — От сьогодні вранці вирішив я розучити "позу лева"...

— То ви, Малько, — йог??! — аж верескнула Варя Пташкіна. — Ну, знаєте!.. І як же з вами хоч дружина живе? Я свого, наприклад, і на кілометр не пустила б до йогів. Почне виламуватись... Та й потім житиме довше. Омолодиться, знайде собі якусь фіфочку... О, йогі на все здатні.

— Як вульгарно ви до всього підходите! — аж поморщився Малько. — Вправи йогів зараз дуже модні, хто ними займається, той досконало володіє своїм тілом і здоров'ям. І ніякі лікарі тоді не потрібні.

— Байки!.. — буркнув хтось скептично. — Ви, Малько, найчастіше з усіх працівників у цьому рот сиділи на лікарняному.

— От і розучую систему йогів, щоб не звертатися більше до лікарів! — не розгубився Малько. — Вирішив, значить, сьогодні розучити "позу лева". А "поза лева", щоб ви знали, одна з найцікавіших у системі "хатха йога". Сідаєте ви на долівці, спиною до стіни, витягуєте вперед руки і, заціпенівши, широко розкриваєте рота, вивалюєте... тобто висовуєте язик як можна більше і скошуєте очі на кінчик носа...

— Фе-е!! — заверещала у своєму кутку Варя Пташкіна. — Не псуйте мені апетиту, я ще сьогодні не снідала!

— Естетично "поза лева", може, і не зовсім... — згодився Малько, — але по значимості... — йог підняв великий палець угору, — во! Виліковує ангіну, тонзиліт, покращує слух і зміцнює м'язи шиї... Так ось, сідаю я до батареї опалення спиною, приймаю, значить, "позу лева" і... І в цей, можна сказати, драматичний момент із спальні, потягуючись, виходить наш кіт... Ага, він у нас ледащо і любить довго поспати... Отож вийшов він, потягнувся так, знаєте, солодко і вздрів мене. У "позі лева". Витріщився, а тоді раптом як нявкне, як підстрибне з переляку... Шерсть на ньому сторч стала, хвоста задрав, шипить... Хочу йому сказати, заспокойся, мовляв, дурило, це ж я, твій хазяїн... А що язика вивалив і очі вирячив, так то ж я лікую ангіну за системою "хатха йога". І тільки ворухнувся язиком, а кіт вдруге як нявкне і — на штору! Так і захурчав туди. І верещить, як несамовитий. А він у нас розгодований, важений. Карниз і зірвався та разом з котом і шторами шарахнув униз... О-о, одним кінцем мене по голові (а карниз металевий), а другим по столу, а там ваза стояла... Й голові у мене засвітилося, ніби хто обухом садонув по тім'ї, а ваза, звісно, в друзки...

— Хі-і-і... — зблідла Варя Пташкіна. — І, мабуть, кришталева?

— Ага... Мене карнизом оглушило, шторами та гардиною вкрутило, я виплутатись не можу, а тут прибїгла з кухні Соня... Ах, ох!.. Хапає скалки з вази, причитає... Сорок сім карбованців ваза коштує, а ти... Щоб тобі й добра не було!.. Кота перелякав своїм язиком, вазу розгатив... Я і сякий, я і такий... А те, щоя оглушений лежу, що після удару по голові язика не можу назад втягнути у рота — те їй байдужісінько...

Малько ще швидше забігав поміж столами. — От які наші жінки! Їм, бачте, ваза дорожча за нас, чоловіків!

— Дивлячись яка ваза, — підсумувала Малькову розповідь Варя Пташкіна. — Є такі, що й за голову дорожчі.

— Та ви... що? — розгубився Малько. — Бра-атці... Та мене ледь не вбило. Дивіться, що на голові...

Він обережно зняв шляпу і показав здоровенну гулю в себе на тім'ї. Та дивитись на ту гулю охочих не знайшлося.

— Що гуля? — проспівала Варя Пташкіна. — Гуля заживе, а вазу не склеїш. Пропав кришталь. Та й потім... Голова вам, Малько, на дурняк дісталась, а вазу ваша дружина аж за сорок сім карбованців купила. Розуміти треба!

— Можна подумати, — кинувся до неї Малько, — що ви свою голову та купляли.

Варя так і спалахнула.

— А ви свою лису голову до моєї не рівняйте! — і поправила пишну зачіску. — Я, може, в перукарні аж два вихідних просиділа. Я, може, за одну лише зачіску двадцятку вгатила!... А ви... Та погляньте краще на свою голову: ну яка з неї, вигода? І кому? А кришталева ваза — це — річ!

Що тут зчинилося у відділі!

— Подумаєш, цінність! — галасували жінки. — Може, в якого академіка і голова, а в наших чоловіків хіба ж то голови?

— А вазу спробуй дістати! Вони рідко бувають у продажу і їх миттю розкуповують.

— Та й сорок сім карбованців — це гроші. А він... язика вивалив... Ще й ката перелякав.

— А кіт, мабуть, ангорський.

Чоловіки делікатно спробували на захист Малька ставати: мовляв, ваза, безперечно, коштовна, але ж і голова дечого варта. Особливо коли вона на в'язах...

— Хто його знає, — дипломатично підсумував завідуючий відділом, котрий, власне й завом був цілих двадцять п'ять років тільки тому, що завжди дотримувався золотої середини. — Тут, знаєте, дуже питаннячко складне. Може, голова дорожча, а може, і ваза... Так-с, шановні...

НУ Й ПОРЯДОЧКИ!..

І що за порядочки, скажу вам, у наших готелях позаводили? Такий контроль, що й кроку без їхнього відома не можна ступити. Не готель, а — ревнива жінка! Коли прийшов, коли пішов — фіксують. Ну, та це ще півбіди, гірше, що гостей, які, приміром, до тебе прийдуть, у спеціальні карточки записують. І час зазначають, коли ті гості прийшли і коли пішли від тебе... Ну, записуйте, коли вам у готелі робити нічого, але ж для чого треба зазначати у тих карточках стать гостей? Кому це потрібно? До якого добра може довести людину така дріб'язкова опіка?

От з моїм приятелем нещодавно історія трапилась. Приїхав він у місто Н., у відрядження, зрозуміло. В готелі влаштувався (броня у нього була), окремий номер відхопив. І відразу ж, як зразковий сім'янин, додому, дружині дзвонить... Так і так, мовляв, не хвилюйся, влаштувався у такім-то готелі, номер окремий, так що все — о'кей!

Ну, океїть він день, два, три...

Вдень службовими справами займається, а увечері тихо та мирно собі телевізор дивиться. Номер бо окремий, з телевізором... Да-а.

А на четвертий день у місто Н. приїздить його дружина. Теж у відрядження, тільки від свого управління. Ну й приходиться вона у той готель і питається:

— У вас такий-то громадянин проживає?

— Проживає, — одказує чергова. — А ви до нього у гості чи як?

— У гості, — посміхається дружина. — Скажіть, будьте ласкаві, у якому він номері?

— Одну хвилинку, — ввічливо чергова, — зараз я дістану карточку і запишу вас. Бо в нас такий порядок — хто сторонній заходить, записуємо: куди, в який номер, до кого і час, коли гість прийшов і коли пішов.

Тут вона дістає карточку, дивиться в неї і вигукує:

— О!.. У п'ятому номері вже є гість!

— Який ще... гість? — перепитує дружина.

А чергова (так ніби хто її за язик смикав) і читає:

— "Гість, в кількості 1 (один), стать жін.", — ще й пояснює, що у п'ятому номері, судячи по запису у карточці, присутня одна жінка. Зайшла вона в номер о 19.35. Зараз 22.45. Отже, о 23 годині згідно з внутрішнім розпорядком ми по телефону попередимо гостю, щоб вона залишила номер.

— Не турбуйтеся, — каже дружина, — я сама зараз попрошу його, щоб гостя залишила номер.

— Почекайте, — їй чергова, — я мушу і вас записати.

— Не треба, — кричить дружина. — Я всього лише на п'ять хвилин зайду. Думаю, цього часу мені вистачить.

І справді, в номері побула всього лише п'ять хвилин. Випровадила "гостя, в кількості 1 (один), стать жін." З чоловіком мило побесідувала.

І все це за якихось п'ять хвилин.

А приятель мій після того п'ять днів ходив до хірурга. Буцімто для профілактичного ремонту. А я гадаю, що ходив він для капітального ремонту.

Хірург, щоправда, виявився не з тих...

Лікарняний не видав приятелю моєму.

— Не маю права, — каже. — У вас — сімейна травма. Це як держава, каже, буде оплачувати усілякі сімейні інциденти та ще в готельних номерах, то так, чого доброго, і казна спорожніє!

Бачили, який уболівальник знайшовся?! Державної казни йому жаль. Та й хіба вже у нас так багато чоловіків одержують сімейні травми? Якщо половина набереться, то й добре.

Приятель мій до директора того готелю ходив.

— Ви, — каже, — у карточці записували, що в мене гості "у кількості 1 (один), стать жін.", ви й компенсуйте мені тимчасову непрацездатність. Я, — каже він, — у відрядження приїхав службове і справами службовими займався, а ви — гостей моїх реєструєте. Бо робити вам більше нічого.

Готель, звісно, відмовився компенсувати моєму приятелю тимчасову непрацездатність, ще й по місцю його роботи в управління повідомив... То приятель мій і схопив догану за аморальну поведінку в готелі міста Н. Ще й заборонили йому у відрядження надалі їздити. Як морально нестійкому.

От до чого може довести людину дріб'язкова опіка готельних працівників над своїми постояльцями, оті усякі там записи на кшталт: "Гість, у кількості 1 (один), стать жін."

ВТЕЧА ДО СЕБЕ

Ну ось... дожилися, можна сказати, по саме далі нікуди. Вже навіть тікати доводиться. І до кого б, ви думали? Та до... самого себе. Від стресів. Щоб хоч на мить зосередитись, значить, нерви свої затуркані вгамувати, у себе, простіше кажучи, прийти.

І є від чого. На роботі — літучки, плани, розноси у шефа, штурмівщина: давай, давай, дава-ай!..

В автобусі тебе штурхають у плечі і в боки: давай, давай пробирайся вперед, чого на проході стовбичиш?..

Дома жінка: давай, давай!.. То в магазин збігай, то посуд поздавай, то килим повитрушуй, то підлогу помий, то...

То доміно в дворі (хіба ж так психуєш, як "козлом" станеш!), то телевізор (як твоя улюблена команда програє, то ладен і на стінку подертися), то в сина двійка з поведінки і треба брати пасок і моральну бесіду з ним проводити, то...

А-а, вгору глянути ніколи!

І от в газеті читаю: хоч на кілька хвилин на добу, а треба, значить, тікати до себе. Газета — спасибі їй! — і місце для втечі вибрала. Кухню. Зовсім близько. Як кажуть: і дома, і замужем. І ось як треба втікати. Тільки-но двадцятий вік зі своїми стресами на ніч вгамується, як телевізор напрацюється, як сімейство ваше — нарешті!!! — вляжеться, ось тоді ви на кухню. Треба там, значить, сісти, денні турботи викинути з голови, зітхнути: ху-у-ух!!! — і до тьми приходити. Різні там стреси з вас оте сидіння в кухні так і знімає.

От я і спробував. У перший же вечір, як сімейство моє захропіло, кидаюсь на кухню. Сідаю, глибоко зітхаю — ху-ух!!! Вилітайте з мене, усі стреси!.. Блаженствую. Аж не віриться, що я можу сам із собою побути і ніхто при цьому тебе в плечі не штурхає і не кричить: давай, давай, дава-ай!..

Тільки я почав у себе приходити, як тут дружина із спальні:

— Та чи я тебе довго виглядатиму?.. Лежу, чекаю, а він... на. кухні зітхає!.. Та ти що?.. Од мене вже тікаєш? Я тобі вже набридла, так?.. Чи кого вже назвав, так? Молодшу?.. Ось я і-тебе позітхаю!..

Але я духом не падаю. Тому, думаю, невдача, що кухня надто близько. Од жінки. Тут газета, коли кухню для втечі рекомендувала, щось, мабуть, недокумекала. Тікати, виходить, треба подалі.

Тож у суботу втік я аж за місто.

На так зване лоно природи.

Зайшов у ліс подалі, симпатичну галявину вибрав, сів... Ху-ух! Ну, думаю, аж оце я прийду в себе, аж оце стресів позбавлюся.

Коли це раптом вилазить один із кущів. На мене так радо витріщився, наче рідного брата здибав.

— О, — кричить, — третій!..

— А ти хто? — питаю.

— А я, — одказує, — другий. А перший он там лежить. А село за лісом. А в селі... хи-хи... сільмаг є. То як? Гайда?

Ну гайнули в село, потім на лоні природи сіли.

Да-а, скажу вам, посиділи добряче. Я так аж уранці в себе прийшов. І вчасно, бо комарі ледь не загризли.

Ет, думаю, на дідька мені здалася така втеча до себе. І далеко тікати доводиться, і комарі. Буду краще по-старому, в кафе тікати. Близько ж. Сервіс там, правда, не той, але ж — спасибі їм, хоч комарів ще не розвели!..

ДОМЕСТИКАЦІЯ

... От ви мені говорите, що добре, мовляв, коли дружина крім кухні та ще чимось цікавиться. Літературою там, мистецтвом тощо. Добре, я вам скажу, та не дуже.

От взяти мою. Науками цікавиться. І не просто цікавиться, а намагається, в життя досягнення учених запровадити. А науки, щоб ви знали, різні бувають.

От нещодавно питає мене ненаглядна моя:

— Ти знаєш, що таке domestикація?

"Чорт його розбере, що воно таке, — думаю. — Тепер понавигадували тих наук, що й назви не вимовиш!.."

А вголос кажу:

— Ну-у... — кажу, — в загальних рисах. А що?

— Не знаєш ти, любий, і в загальних рисах, — одказує моя половина. — Доместикація — це наука про одомашнення тварин. Першим, як відомо, було одомашнено собаку і звідтоді впродовж тисячоліть domestикація досягла великих успіхів в одомашненні диких тварин.

— А в дикого звіра та наука питала, чи він хоче одомашнюватись, чи ні? Може, він волею дорожить. Може, він чхати хотів на цю як її... domestикацію?

Але дружина мовби і не слухає мене.

— Зараз, щоб ти знав, любий, ведеться успішне одомашнення диких яків у Якутії.

— До чого це ти, — питаю насторожено, — диких яків згадуєш?

— А до того, — вона єхидно, — що яків... диких яків, виходить, можна одомашнити, а ти, наприклад, не піддаєшся domestикації!

— Я-а??

— Ти, ти, голубчик!

— А чого це мене одомашнювати? Хіба я дикий? Зрештою ж, не в лісі я живу.

— Тільки й того. Здається, що ні сім'ї в тебе, ні обов'язків. Додому йдеш лише переночувати. А буває, що й до ранку в преферанс граєш. І — ніякої від тебе помочі. Постоялець тут якийсь і все. Квартирант. Як у готель, на все готове приходиш переночувати. Так далі тривати не може! Он як...

— Та при чім тут, — кричу, — яки?.. Найшла з ким мене порівнювати!.. Та, може, як дикий, а я...

— От іменно, — перебиває мене дружина. — Якщо вже вчені яків приручили, то тебе, думаю, теж вдасться приручити.

От вам які результати широкого кругозору жінки!

Чули, куди загнула? Мене збирається одомашнювати, наче якусь дику тварину. Це вам не якась там дореволюційна Хівря чи Параска, що без усякої там науки пиляли свого Панька чи Солопія. Сучасна жінка, брат, за всіма правилами НОП діє. Себто пиляє свого ненаглядного чоловіченька.

Більше того, моя в самий інститут написала.

Ага, в отой самий, що в Якутії яків одомашнює. Написала, поділіться, мовляв, досвідом. Яків одомашнюєте, то, може, підкажете, як і чоловіка той...

Тижнів через два приходить лист із того інститута. Професорша якась написала... "Яків, — пише вона, — приручаємо успішно, піддаються вони domestикації. А щодо наших чоловіків — то не знаю, що вам і порадити. У самої відбився від дому. Доведеться, мабуть, розлучатися..."

Я аж духом ожив. А що, думаю, моя дорога, схопила облизня?.. Добре, думаю, що й науці ще не все під силу. Тож бо!.. А то бач розігналася: domestикація, одомашнення, приручення!.. Багато ти захотіла!..

Щоправда, мені звідтоді як чомусь почав снитися. Якийсь дивний як. Все біля своєї ячихи вертиться: сам пере, килими витрушує, ще й додому рано приходить. І — що дивно! — пивбар обминає. І навіть усю зарплату додому приносить. Одомашнили таки, виходить, бідолаху в тій Якутії!..

"Ладно, — думаю, — може, як і піддався одомашнюванню, бо ж несвідома тварина. Дикун! Що з нього візьмеш? А я все ж таки мужчина!

[1] Автор з деяких міркувань поки що утримується називати тут фабрику, гадаючи, що цей випадок — просто поодиноке явище, що брак взагалі не типовий для наших... гм-гм... взуттєвиків.